

העזרה מהסוגיא

זבחים סג. - סז:

פרשת תולדות ה'תשפ"ה

דף סג - סה

א. דיני מנחה:

- קדושתה - קדשי קדשים.
- הגשה - בקרן מערבית דרומית^א.
- קמיצה - בין בצפון העזרה ובין בדרום העזרה, ובין בהיכל^ב.
- שיירי המנחה - כהנים זכרים אוכלים את שיירי המנחה בעזרה^ג.
- זמן אכילת שיירי המנחה - יום ולילה עד חצות^ד.
- ב. קרבן שלמים שנשחט בתוך ההיכל - השחיטה כשרה^ה.

☞ הערות ☞

א הברייתא מביאה שת"ק סובר שדורשים מהפסוק 'הקרב אתה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח' 'לפני ה' צד מערב אל פני המזבח' צד דרום, ולומדים מכך שהגשה נעשית בקרן מערבית דרומית, אמנם רבי אליעזר סובר שדורשים 'אל פני המזבח' בצד דרום וצד דרום נחשב 'לפני ה' כיון שהמזבח עומד בצפון ודרום המזבח נמצא מול פתח ההיכל, ורש"י [סוטה יד ב] מוסיף שלרבי אליעזר צריך להגיש בקרן מערבית דרומית שהיא סמוכה לפתח ההיכל ולא בשאר צד דרום שאינו סמוך לפתח ההיכל, ותוס' מוסיפים שרבי אליעזר דורש מהפסוק שנאמר במנחת חוטא 'לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה כי חטאת הוא' שחטאת נקראת מנחה ומנחה נקראת חטאת, ולומדים מכך שכמו שחטאת צריך לזרוק את הדם כנגד היסוד כך מנחת חוטא צריך להגיש למזבח במקום שיש בו יסוד ולכן מגישים בקרן מערבית דרומית שיש בו יסוד ולא בשאר צד דרום שאין לו יסוד וכיון שבמנחת חוטא כתוב 'לפני ה' וכן בשאר המנחות כתוב 'לפני ה' לומדים שגם בשאר המנחות מגישים לקרן מערבית דרומית כיון שהכוונה 'לפני ה' הוא בקרן מערבית דרומית.

ב הגמ' מבארת שמוסברא היינו אומרים שאפשר לקמוץ בין בצפון העזרה ובין בדרום העזרה, (ואי אפשר ללמוד מעולה וחטאת ואשם שהם קדשי קדשים וטעונום צפון למנחות שהם קדשי קדשים שהקמיצה רק בצפון העזרה, משום שאפשר לפרוץ מה לעולה וחטאת ואשם שהם 'מיני דמים'), אלא שאפשר לדרוש מהפסוק 'והגישה אל המזבח והרים ממנו בקמצו' שכמו שהגשה בקרן מערבית דרומית של המזבח כך קמיצה בקרן מערבית דרומית, ולכן התורה כתבה 'וקמץ משם' שאפשר לקמוץ בכל מקום שרגלי הזר יכולים לעמוד שם כלומר שהקמיצה כשרה בכל העזרה. אמנם לא ממעטים מהפסוק 'וקמץ משם' שקמיצה בהיכל פסולה שרגלי הזר לא יכולים לעמוד שם, כיון שמצינו שסילוק בזיכים שנחשב 'קמיצה' נעשה בהיכל, ולומדים מכך שקמיצה בהיכל כשרה.

ג רש"י מבאר שהמקור שמנחות נאכלות על ידי כהנים זכרים דכתיב 'כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמו אשר ישיבו לי קדש קדשים לך הוא ולבניך בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אתו', ורש"י [מנחות ט א] מבאר שהמקור שמנחה נאכלת בעזרה דכתיב [ויקרא ו ט] 'בחצר אהל מועד יאכלו'.

הגמ' מוסיפה שלכתחילה לא אוכלים שיירי המנחה בתוך ההיכל אמנם בזמן שיש אונס (כגון בזמן מלחמה שנכרים מקיפים את העזרה וזורקים אבנים לתוך העזרה) מותר לאכול שיירי מנחה בתוך ההיכל דכתיב 'בקדש הקדשים תאכלנו' והכוונה בקדש הקדשים הוא היכל.

ד רש"י מבאר שהמקור שמנחות נאכלות ליום ולילה משום שלומדים ממנחת לחמי תודה שנאכלת ליום ולילה.

ה הגמ' מבארת שבשלמים כתוב 'פתח אהל מועד' ומבאר שהתורה תלתה את השחיטה בפתח ההיכל, ולומדים בקל וחומר שאם שחיטה בפתח ההיכל כשרה כ"ש ששחיטה בהיכל עצמו כשרה.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

• מליקה:

- מקום המליקה - לכתחילה מולקים סמוך למקום ההזאה, אמנם בדיעבד באופן שמלק בכל מקום בעזרה או על המזבח המליקה כשרה.
- צורת המליקה - הכהן מולק את העוף בציפורנו מ'מול העורף' ולא מבדיל, ובאופן שהבדיל לת"ק הקרבן פסול, לרבי אלעזר ברבי שמעון הקרבן כשר.¹
- הזאה - הכהן עומד על רצפת העזרה, ואוחז בראש ובגוף של העוף, ומזה מדם הנפש, על קרן מערבית דרומית של המזבח, למטה מחוט הסיקרא.²

﴿ הערות ﴾

1 הגמ' מבארת שהמקור של מליקה בחטאת העוף דכתיב 'ומלק את ראשו ממול ערפו לא יבדיל' (והכוונה 'מול העורף' היא בחלק האחורי של הצואר שהוא מתחת לחלק האחורי של הראש שנקרא 'עורף'), ורש"י מבאר שכונת האיסור 'לא יבדיל' שאסור למלוק את שני הסימנים (קנה וושט) משום שמליקת שני הסימנים נחשבת להבדלה, אלא הכהן מולק רק סימן אחד (קנה או וושט).

הברייתא מבארת שהצורה של מליקה בחטאת העוף הכהן חותך את השדרה ואת המפרקת, ולאחר מכן חותך קצת מהבשר עד שמגיע לקנה או לוושט וחותר אחד מהם, ולאחר מכן חותך את רוב הבשר, ורש"י מבאר שבאופן שהכהן חתך את רוב הבשר לפני שחתך את הקנה והוושט הקרבן פסול משום שלאחר חתיכת רוב הבשר העוף נחשב מת ולא מועיל בו מליקה.

הגמ' מביאה שנחלקו האמוראים בביאור מחלוקת ת"ק ורבי אלעזר ברבי שמעון באופן שמלק והבדיל האם הקרבן פסול, ורש"י מבאר שמחלוקת התנאים נאמרה באופן שהכהן מלק והבדיל לפני ההזאה, אמנם תוס' סוברים שבאופן שהכהן מלק והבדיל לפני ההזאה לכו"ע הקרבן פסול ומחלוקת התנאים נאמרה באופן שהבדיל לאחר ההזאה, וכדלהלן.

רב חסדא מבאר שת"ק סובר שמיצוי מעכב ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר שמיצוי אינו מעכב, ורש"י מבאר שמדובר באופן שהכהן מלק והבדיל לפני ההזאה ות"ק סובר שמיצוי מעכב ולכן לאחר המליקה הכהן צריך למצות את הדם, ומיצוי זה פוסל את הקרבן כיון שהוא כצורת המיצוי של עולה שהראש לבדו והגוף לבד, ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר שמיצוי אינו מעכב ולכן לאחר המליקה הכהן לא יעשה מיצוי והקרבן יהיה כשר. אמנם תוס' סוברים שבאופן שהכהן מיצה לפני ההזאה לכו"ע הקרבן פסול, ומחלוקת התנאים נאמרה באופן שהכהן הבדיל לאחר ההזאה ולדעת ת"ק שמיצוי מעכב לאחר ההזאה לא נגמר מצוות הקרבן והקרבן נפסל משום שהמליקה היא 'מעשה עולה' (תוס' מוסיפים שת"ק סובר שבעולה באופן שהכהן שהה בין חתיכת הסימן הראשון לסימן השני הקרבן כשר, ולכן בחטאת שמלק סימן ראשון והזה ולאחר מלק את הסימן השני נחשב 'מעשה עולה' והקרבן נפסל), ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון מיצוי אינו מעכב ולכן לאחר ההזאה נגמר מצות הקרבן וההבדלה אינה פוסלת את הקרבן.

רבא מבאר שת"ק סובר שבעולה באופן שהכהן שהה בין חתיכת הסימן הראשון לסימן השני הקרבן כשר משום שעיקר המליקה היא בסימן הראשון שעל ידו העוף מת וחתיכת הסימן השני הוא מצוה בעלמא, ולרבי אלעזר ברבי שמעון הקרבן פסול משום שהמליקה היא בשני הסימנים יחד, ורש"י מבאר שמדובר באופן שהכהן מלק והבדיל לפני ההזאה אלא שהפסיק בין מליקת הסימן הראשון למליקת הסימן השני בחתיכת רוב הבשר ולדעת ת"ק בעולה באופן שהפסיק בשהיה הקרבן כשר ולכן בחטאת נחשב שעשה 'מעשה עולה' והקרבן פסול, ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון בעולה באופן שהפסיק בשהיה הקרבן כשר ולאחר מלק את הסימן השני, ולדעת ת"ק בעולה באופן שהפסיק בשהיה הקרבן כשר ולכן בחטאת נחשב שעשה 'מעשה עולה' והקרבן פסול, ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון בעולה באופן שהפסיק בשהיה הקרבן פסול ולכן בחטאת לא נחשב שעשה 'מעשה עולה' והקרבן כשר.

אביי מבאר שת"ק ורבי אלעזר ברבי שמעון סוברים שבעולה באופן שהכהן שהה בין חתיכת הסימן הראשון לסימן השני הקרבן פסול, ונחלקו התנאים בחטאת העוף באופן שבמליקה לא חתכו את רוב הבשר, לת"ק המליקה כשרה ולרבי אלעזר ברבי שמעון המליקה פסולה, ורש"י מבאר שמדובר באופן שהכהן מלק והבדיל לפני ההזאה, ות"ק סובר שרבנן גזרו שהקרבן יהיה פסול כיון שיש חשש שהכהן ימלוק את הסימן השני ובאופן זה הקרבן פסול מדאורייתא כיון שנחשב מעשה עולה, ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר שהקרבן כשר כיון שאין חשש שהכהן לא יחתוך את רוב הבשר כיון שחתיכת רוב הבשר מעכבת [ע"פ שטמ"ק]. אמנם תוס' מבארים שמדובר באופן שהכהן הבדיל לאחר ההזאה, ומדאורייתא הקרבן כשר כיון שהפסיק בשהיה בין חתיכת הסימן הראשון לחתיכת הסימן השני, ות"ק סובר שרבנן גזרו שהקרבן יהיה פסול כיון שיש חשש שהכהן ימלוק את הסימן הראשון ולא יחתוך את רוב הבשר אלא ימלוק את הסימן השני ובאופן זה הקרבן פסול מדאורייתא כיון שנחשב מעשה עולה, ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר שהקרבן כשר כיון שמליקת הסימן השני לאחר חתיכת רוב הבשר וההזאה לא נחשבת למליקה כיון שהעוף נחשב למת.

רבי ירמיה מבאר שנחלקו ת"ק ורבי אלעזר ברבי שמעון בביאור הפסוק 'ולא יבדיל' לת"ק כוונת התורה שהכהן לא יבדיל, ובאופן שהבדיל הקרבן פסול כדין חטאת שעשה מעשה עולה, אמנם לרבי אלעזר ברבי שמעון כוונת התורה שהכהן לא צריך להבדיל ולכן באופן שהכהן הבדיל הקרבן אינו נפסל. ורש"י ותוס' בפירוש הראשון מבארים שלדעת רבי אלעזר ברבי שמעון מותר להבדיל בשעת המליקה, אמנם תוס' בפירוש השני מבארים שרבי אלעזר ברבי שמעון סובר שדורשים שני דרשות מהפסוק 'ולא יבדיל' דרשה אחת בשעת מליקה שאסור להבדיל ודרשה שניה בשעת מיצוי שלא צריך להבדיל ולפי"ז תוס' מבארים שרבי אלעזר ברבי שמעון מודה שבשעת מליקה אסור להבדיל, אלא שרבי אלעזר ברבי שמעון סובר שבשעת מיצוי מותר להבדיל.

2 הגמ' דנה האם כוונת 'הזהה מדם החטאת על קיר המזבח' שצריך להזות מעל חוט הסיקרא או מתחת חוט הסיקרא, והגמ' מבארת שאפשר ללמוד בקל וחומר שצריך להזות מעל חוט הסיקרא שהרי בבהמה העולה נעשית למטה והחטאת נעשית למעלה וא"כ בעוף שהעולה נעשית למעלה כ"ש שהחטאת נעשית למעלה, אלא שדורשים 'והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח חטאת הוא' שמקום ההזאה הוא מתחת לחוט הסיקרא שהדם יכול לרדת ליסוד (הגמ' מבארת שעיקר הדין שנלמד מסיום הפסוק 'והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח חטאת הוא' הוא שצריך למצות את הדם לאחר ההזאה אלא שאם סיום הפסוק היה נדרש רק לדין זה היה צריך לכתוב לשון 'ימצה' וכיון שהתורה כתבה 'ימצה' דורשים דרשה נוספת מסיום הפסוק שמקום ההזאה הוא מתחת לחוט היסוד במקום שהדם יכול לרדת ליסוד).

• מיצוי הדם - לאחר ההזאה הכהן מקרב את גוף העוף למזבח בקרן מערבית דרומית ודוחקו למזבח כדי שיתמצה הדם וירד ליסוד המזבח.^ה

• בשר העוף - נאכל לכהנים.

ד. דיני עולת העוף:

• דיני הקרבת עולת העוף:

○ מליקה:

▪ מקום המליקה - לכתחילה מולקים סמוך למקום המיצוי, ובדיעבד באופן שמלק בכל מקום על המזבח הקרוב כשר, ובאופן שמלק במקום אחר הקרוב פסול.^ט

▪ צורת המליקה - הכהן מולק את העוף בציפורנו מ'מול העורף' ומבדיל, ובאופן שלא הבדיל הקרוב פסול.^י

○ מיצוי:

▪ מקום המיצוי:

• לת"ק - בקיר המזבח מעל חוט הסיקרא.

• לרבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב - באמה העליונה של קיר המזבח.^{יא}

▪ מקום עמידת הכהן:

• בדרך כלל - על הסובב בקרן מזרחית דרומית.

• באופן שיש הרבה כהנים שעסוקים בעולת העוף בקרן מזרחית דרומית:

○ לרש"י - על המזבח בקרן מערבית דרומית.

○ לתוס' - על הסובב בקרן מערבית דרומית.^{יב}

ע. הערות

הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק שנאמר במנחת חוטא 'לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה כי חטאת הוא' שחטאת קרויה מנחה ומנחה קרויה חטאת, ולומדים מכך שכמו שהגשת המנחה נעשית בקרן מערבית דרומית [וכפי שהתבאר לעיל עמוד 1] כך הזאת דם חטאת העוף נעשית בקרן מערבית דרומית. ובדברי הברייתא מבואר שבאופן שהזה מדם החטאת למעלה מחוט הסיקרא הקרוב פסול.

ח רש"י מבאר שהמקור שצריך למצות את הדם דכתיב 'והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח'. והברייתא מוסיפה שבאופן שהכהן מיצה את הדם במקום אחר במזבח הקרוב כשר, ורש"י מבאר שהברייתא סוברת שמיצוי אינו מעכב ואפילו באופן שלא מיצה כלל הקרוב כשר, ובדברי הגמ' מבואר שרוב חסדא סובר שלדעת ת"ק מיצוי חטאת העוף מעכב ולדעת רבי אלעזר רבי שמעון מיצוי חטאת העוף מעכב.

ט הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'ומלק את ראשו והקטיר המזבחה' כמו שהקטרה בראש המזבח כך המליקה בראש המזבח. והגמ' מבארת שהיה אפשר ללמוד בקל וחומר שמליקה בזר תהיה כשרה שהרי בבהמה שיש זין לשוחטה בצפון כשרה בזר מליקה שאפשר לעשותה בכל מקום בעזרה כ"ש שמליקה בזר תהיה כשרה אלא שכיון שהמליקה בראש המזבח זר לא יכול להעלות על המזבח ברור שהמליקה נעשית על ידי כהן.

י הגמ' מבארת שהיה אפשר ללמוד בקל וחומר שצריך למלוק בסכין, שהרי בהמה ששחיטה בזר כשרה, צריך לעשות את השחיטה בסכין, א"כ בעוף שמליקה בזר פסולה, כ"ש שצריך לעשות את המליקה בסכין, אלא שדורשים 'הקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו' שמליקה נעשית על ידי הציפורן של הכהן עצמו ללא כלי.

הגמ' מבארת שלומדים גזירה שווה בין דין מליקה שנאמר בעולת העוף 'ומלק את ראשו' לדין מליקה שנאמר בחטאת העוף, כמו שהמליקה בחטאת העוף היא 'ממול העורף' (כלומר בחלק האחורי של הצואר שהוא מתחת לחלק האחורי של הראש שנקרא 'עורף') כך המליקה בעולת העוף היא 'ממול העורף', אמנם לא לומדים מגזירה שווה זו שכמו שבחטאת העוף מולק ואינו מבדיל כך בעולת העוף מולק ואינו מבדיל, כיון שכתוב 'ומלק את ראשו והקטיר המזבחה' כמו שבהקטרה מקטירים את הראש לבדו ואת הגוף לבדו כך במליקה הראש לבדו והגוף לבדו, ורש"י מבאר שהכוונה שהכהן מולק ומבדיל הוא שהכהן מולק גם את הקנה וגם הושט.

הגמ' מביאה שרוב סובר שבזמן המליקה העוף נמצא על כף ידו של הכהן מבפנים, אמנם בדברי הברייתא מבואר שבזמן המליקה העוף נמצא על גב ידו של הכהן מבחוץ.

יא הגמ' דנה האם כוונת התורה 'ונמצה דמו על קיר המזבח' שצריך למצות את הדם מעל חוט הסיקרא או מתחת חוט הסיקרא, והגמ' מבארת שאפשר ללמוד בקל וחומר מבהמה שהחטאת למעלה והעולה למטה וא"כ עוף שהחטאת למטה כ"ש שהעולה למטה אלא שדורשים מהפסוק 'ומלק את ראשו והקטיר המזבחה' ונמצה דמו על קיר המזבח' שמקום המיצוי סמוך למקום ההקטרה, ולדעת רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אפשר להקטיר רק בראש המזבח, ולכן מקום המיצוי באמה העליונה של קיר המזבח שסמוך למקום ההקטרה, ולדעת ת"ק אפשר להקטיר גם על הסובב, ולכן מקום המיצוי הוא בקיר המזבח מעל חוט הסיקרא שהוא סמוך למקום ההקטרה.

יב הגמ' מבארת שהטעם שבדרך הכלל הכהן עומד בקרן מזרחית דרומית משום שחלק מעבודת עולת העוף הוא להשליך את המוראה והנוצה ובני המעיים לבית הדשן וקרן מזרחית דרומית היא הקרן שקרובה לבית הדשן, אמנם באופן שיש הרבה כהנים שעסוקים בעולת העוף בקרן מזרחית דרומית והכהן לא יכול לעמוד בקרן זו הכהן עומד בקרן מערבית דרומית שהיא יותר סמוכה לבית הדשן משאר הקרנות.

- צורת המיצוי - הכהן עומד על הסובב וממצה את דם הגוף על קיר המזבח, ולאחר מכן מקרב את הראש למזבח כדי שדמו יזוב על קיר המזבח^י.
- הקטרת הראש - הכהן מולח את הראש ומקטירו.
- השלכה לבית הדשן:
- לת"ק - הכהן מסיר את הזפק והעור והנוצה שעליו ויחד עמו מוציא את הקורקבן ומשליך אותם לבית הדשן.
- לאבא יוסי בן חנן - הכהן מסיר את הזפק והקורקבן ומשליך אותם לבית הדשן.
- הקטרת הגוף - הכהן חותך את גוף העוף בין כנפיו לשני חתיכות ולא מבדיל את החתיכות לגמרי, ולאחר מכן מולח את הגוף ומקטירו.
- דיני עולת העוף ששינו בהקרתה לאחר מיצוי הדם (בהקטרת הראש או בהשלכה לבית הדשן או בהקטרת הגוף) - הקרבן כשר.

ה. פסול מחשבה בעולת העוף וחטאת העוף:

- העבודות שהמחשבה מועילה בהם:
 - מליקה.
 - הזאה בחטאת העוף.
 - מיצוי (לפי הצד שבאופן שלא מיצה הקרבן פסול).
- מחשבת שלא לשמה:
 - עולת העוף שעשאה שלא לשמה - הקרבן כשר ולא עלה לבעלים לשם חובה.
 - חטאת העוף שעשאה שלא לשמה - הקרבן פסול.
- מחשבת חוץ לזמנו - באופן שחשב לאכול מהבשר שעומד באכילה לאחר זמן האכילה, או להקטיר מהבשר שעומד להקטרה לאחר זמן ההקטרה הקרבן נחשב פיגול.
- מחשבת חוץ למקומו - באופן שחשב לאכול מהבשר שעומד באכילה מחוץ למקום האכילה, או להקטיר מהבשר שעומד להקטרה מחוץ למקום ההקטרה הקרבן פסול.
- דין פיגול בקרבן אחד שנעשה במחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו^י:
 - לת"ק - האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת כיון ש'לא קרב המתיר כמצותו'.
 - לרבי יהודה:
 - באופן שעבודה אחת נעשתה במחשבת חוץ למקומו ולאחר מכן עבודה שניה נעשתה במחשבת חוץ לזמנו - האוכל מבשר הקרבן אינו חייב כרת.
 - באופן שעבודה אחת נעשתה במחשבת חוץ לזמנו ולאחר מכן עבודה שניה נעשתה במחשבת חוץ למקומו - האוכל מבשר הקרבן חייב כרת.
 - באופן שבאותה עבודה חשב מחשבת חוץ למקומו וחוץ לזמנו - הגמ' [ל א] מבארת דין זה לענין קרבן בהמה, וכך הדין בקרבן עוף.

ו. מקום זריקת שיירי הדם של חטאות החיצונות - בקרבן מערבית דרומית למטה שהדם יכול להשפך ליסוד^{טו}.

☞ הערות ☞

המשנה מבארת שבדרך כלל הכהנים שהיו עולים למזבח היו פונים לקרבן דרומית מזרחית ולאחר מכן לקרבן מזרחית צפונית ולאחר מכן לקרבן צפונית מערבית ולאחר מכן לקרבן מערבית דרומית, אמנם באופן שיש הרבה כהנים שעסוקים בעולת העוף בקרבן מזרחית דרומית ואין מקום לכהן נוסף לעמוד שם ולעשות את העבודה של עולת העוף ומקום העבודה של עולת העוף הוא בקרבן מערבית דרומית, הכהן לא היה מקיף את המזבח עד שהיה מגיע לקרבן מערבית דרומית אלא היה עולה בכבש ופונה לקרבן מערבית דרומית משום שאם יקיף את המזבח יש חשש שהעוף ימות מחמת עשן המערכה, ורש"י סובר שלא היה כבש בצד שמאל של הכבש לסובב ולכן רש"י מבאר שכונת הגמ' שהכהן היה עולה על המזבח ועומד בקרבן מערבית דרומית, אמנם תוס' סוברים שהיה כבש בצד שמאל של הכבש לסובב ולכן תוס' מבארים שהכהן היה הולך עם העוף בכבש זה ועומד על הסובב בקרבן מערבית דרומית.

יג הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'ונמצה דמו' ולא כתוב 'ונמצא מדמו' שצריך למצות את כל דם העוף, וכן דורשים מיתור הפסוק 'עלה הוא' שבאופן שמיצה את דם הגוף ולא מיצה את דם הראש הקרבן כשר, וכן דורשים 'עלה הוא' שבאופן שמיצה את דם הראש ולא מיצה את דם הגוף הקרבן פסול, ומבואר שלכחילה צריך למצות את כל דם העוף שנמצא בראש ובגוף, אמנם בדיעבד שמיצה את רוב הדם שנמצא בגוף הקרבן כשר, ובאופן שמיצה את מיעוט הדם שנמצא בראש הקרבן פסול.

יד בדברי המשנה מבואר שה"ה בקרבן חטאת שנעשה במחשבת חוץ לזמנו ומחשבת שלא לשמו.

טו הגמ' [נג א] מבארת שמקום זריקת שיירי הדם של חטאות הפנימיות הוא בקרבן מערבית דתניב 'ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל

ז. מקום ניסוך המים והיין - בקרן מערבית דרומית למעלה ששם היה מקום השיתוף^{טז}.

זבחים פרק שביעי

דף סו - סז

ח. דיני עולת העוף וחטאת העוף ששינה בעבודתם:

• האם הקרבן כשר:

○ עולת העוף:

- באופן שלא מצה את הדם או שמצה את הדם מתחת לחוט הסיקרא - הקרבן פסול.
- באופן שמלק בעזרה ולא על המזבח - הקרבן פסול.
- באופן שמלק ולא הבדיל - הקרבן פסול.
- באופן שעשה עבודה אחת לשם חטאת - הקרבן כשר ולא עולה לבעלים לשם חובה.
- באופן שמלק בעזרה ולא על המזבח, ומלק ולא הבדיל, ועשה את המליקה לשם חטאת - ראה להלן הערה יח.

○ חטאת העוף:

- באופן שמצה את הדם ולא הזה את הדם, או באופן שהזה את הדם מעל חוט הסיקרא - הקרבן פסול^{יז}.
- באופן שמלק על המזבח ולא על רצפת העזרה - הקרבן כשר.
- באופן שעשה עבודה אחת לשם עולה - הקרבן פסול.
- באופן שמלק והבדיל - לת"ק הקרבן פסול, לרבי אלעזר ברבי שמעון הקרבן כשר.
- באופן שמלק על המזבח ולא בעזרה, ומלק והבדיל, ועשה את המליקה לשם עולה - ראה להלן הערה יח.

• דיני מעילה:

○ בעולת העוף:

- באופן שהקרבן כשר - מועלים כיון שאין שעת היתר לכהנים.
- באופן שהקרבן פסול:
- באופן שמלק בעזרה ולא על המזבח, ומלק ולא הבדיל, ועשה את המליקה לשם חטאת:
 - לרבי אליעזר - מועלים.
 - לרבי יהושע - לא מועלים^{יח}.

⊕ הערות ⊕

מועד' דורשים שהכוונה לקרן המערבית שהיא סמוכה ליציאתו, ולומדים מכך שכוונת הפסוק שנאמר בשיירי הדם של חטאות החיצונות 'ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח' שהוא בקרן מערבית דרומית שהוא הקרן שסמוכה לירידתו מהכבש בצד דרום.

טז המשנה מבארת שבדרך כלל הכהנים שהיו עולים למזבח היו פונים לקרן דרומית ומזרחית ולאחר מכן לקרן מזרחית צפונית ולאחר מכן לקרן צפונית מערבית ולאחר מכן לקרן מערבית דרומית, אמנם כהן שהיה מנסך את המים והיין לא היה מקיף את המזבח עד שהיה מגיע לקרן מערבית דרומית אלא היה עולה בכבש ופונה לקרן מערבית דרומית משום שאם יקיף את המזבח יש חשש שהיין יתעשן ויין מעושן פסול לנסכים.

בדברי המשנה מבואר שבאופן שכהן גדול רוצה להקריב את האיברים של תמיד של שחר ולנסך את היין הכהן גדול עולה למזבח והכהנים מושיטים לו את איברי התמיד והוא מקטירם על המזבח ולאחר מכן הכהן גדול מקיף את המזבח כשאר הכהנים ולאחר שהגיע לקרן מערבית דרומית היו מושיטים לו את הכלי עם היין והיה מנסך את היין, והגמ' מבארת שבאופן זה אין חשש שהיין יתעשן כיון שהכהן גדול היה מקיף את המזבח ללא היין ורק לאחר שהגיע לקרן מערבית דרומית היו מושיטים לו את היין.

רש"י מוסיף שכהן הדיוט שעושה את ניסוך היין לא היה עושה עבודה אחרת של תמיד של שחר, וכלן היה עולה למזבח והיין בידו וממילא אינו יכול להקיף את המזבח אלא פונה מיד לקרן מערבית דרומית, אמנם כהן גדול שהיה עושה גם את הקטרת האיברים של תמיד של שחר וגם את העבודה של ניסוך היין, וממילא לאחר גמר העבודה של הקטרת האיברים של תמיד של שחר עדיין היין לא נמצא בידו ויכול להקיף את המזבח כשאר הכהנים, ורק לאחר שהיה מגיע לקרן מערבית דרומית היה כהן אחר מושיט לו את היין.

יז תוס' מוסיפים שלדעת שמואל בכל אופן שהדם הגיע הבעלים התכפרו והבשר אסור באכילה.

יח הגמ' מבארת שרבי יהושע סובר שעולת העוף באופן שמלק בעזרה ולא על המזבח, ומלק ולא הבדיל, ועשה את המליקה לשם חטאת חל על הקרבן שם חטאת ולכן לא מועלים, והגמ' בהו"א סברה שדין זה נאמר בין לענין מעילה ובין לענין הכשר הקרבן ולכן הקרבן כשר, ורש"י ותוס' בתירוץ הראשון מבארים שלמסקנת הגמ' שדין זה נאמר רק לענין מעילה אבל הקרבן פסול, אמנם תוס' בתירוץ השני מבארים שלמסקנת הגמ' מדאורייתא דין זה נאמר בין לענין מעילה ובין לענין הכשר הקרבן ולכן הקרבן כשר לחטאת אלא שמזרבנן הקרבן פסול.

• בשאר האופנים - מועלים כיון שאין שעת היתר לכהנים.

○ בחטאת העוף:

- באופן שהקרבת כשר - לא מועלים כיון שהקרבת עומד לאכילה לכהנים.
- באופן שהקרבת פסול - מועלים שהקרבת אינו עומד לאכילה לכהנים^ט.

• דיני טומאת בית הבליעה - בין באופן שהקרבת כשר ובין באופן שהקרבת פסול האוכל מבשר הקרבת אינו מטמא בגדים משום שהמליקה מוציאה את הקרבת מידי נבילה.

✽ הערות ✽

הגמ' בתירוץ הראשון מבארת שכמו שרבי יהושע סובר שעולת העוף באופן שמלק בעזרה ולא על המזבח, ומלק ולא הבדיל, ועשה את המליקה לשם חטאת חל על הקרבת שם חטאת, כך רבי יהושע סובר שחטאת העוף שמלק על המזבח ולא בעזרה, ומלק והבדיל, ועשה את המליקה לשם עולה חל על הקרבת שם עולה, אמנם רב אשי סובר שדברי רבי יהושע נאמרו רק בעולת העוף ולא בחטאת העוף, ורש"י מבאר שטעמו של רב אשי שבעולת העוף לא חל על הקרבת שם עולה פסולה כיון שמליקה של עולה היא בשני סימנים ולא בסימן אחד, ובזמן שחתך את הסמן הראשון נחשב שעשה 'שינוי מעשה' מעולה לחטאת, וכן במליקה למטה יש 'היכר' שאינו עולה אלא חטאת, ולכן חל על הקרבת שם חטאת, אבל בחטאת העוף כיון שמליקה של חטאת היא בסמן אחד, מיד כאשר חותך את הסימן הראשון חל על הקרבת שם חטאת פסולה, כיון שאין 'שינוי מעשה' מחטאת לעולה, וכן אין 'היכר' במליקה למעלה כיון שחטאת שמלקה על המזבח מליקתה כשרה, אמנם תוס' מבארים שטעמו של רב אשי שבעולת העוף חל על הקרבת שם חטאת כיון שעשה שני שינויים מעולה לחטאת שמלק סימן אחד שהוא פסול בעולה וכן מלק למטה שהוא מקום שפסול בעולה, אבל בחטאת העוף לא חל על הקרבת שם עולה כיון שהמליקה למעלה אינה פסולה בחטאת.

בדברי רש"י ותוס' מבואר שלענין חטאת העוף בין אם חל על הקרבת שם עולה מועלים בו כיון שאין שעת היתר לכהנים ובין אם לא חל על הקרבת שם עולה מועלים בו כיון שנחשב חטאת פסולה, אלא נידון הגמ' הוא האם נחשב עולה כשרה או שנחשב חטאת פסולה, ולפי"ז רש"י ותוס' בתירוץ הראשון מבארים שנידון זה נאמר רק לפי ההו"א של הגמ' שאם יחול שם עולה הקרבת יהיה כשר אבל למסקנת הגמ' אין נפק"מ בנידון זה כיון שגם אם יחול שם עולה הקרבת יהיה פסול וכמו שבעולה שחל עליה שם חטאת הקרבת פסול, אמנם לפי תוס' בתירוץ השני יש נפק"מ בנידון זה גם למסקנת הגמ' האם מדאורייתא נחשב עולה כשרה ומדרבנן נחשב עולה פסולה או שנחשב חטאת פסולה [עי' קרן אורה].

ט ראה לעיל [הערה יח] שבאופן שמלק על המזבח ולא בעזרה, ומלק והבדיל, ועשה את המליקה לשם עולה יש לדון האם חל על הקרבת שם עולה או לא, ולפי הצד שלא חל על הקרבת שם עולה נחשב חטאת פסולה שמועלים בה כיון שהקרבת אינו עומד לאכילה לכהנים, ולפי הצד שחל על הקרבת שם עולה נחשב עולה כשרה שמועלים בה כיון שאין שעת היתר לכהנים.